ΤΟ ΤΟΥ

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

EX EDITIONE

JOANNIS UPTON

ACCURATE EXPRESSUM.

GLASGUAE:

IN AEDIBUS ACADEMICIS,

EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS,

ACADEMIAE TYPOGRAPHI:

M.DCC.LXXV.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

α'. ΤΩΝ ὄντων τὰ μέν ἐσιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Ἐφ' ἡμῖν μέν, ὑπόληψις, ὁρμή, ὄρεξις, ἔκκλισις, καὶ, ἐνὶ λόγῳ, ὅσα ἡμέτερα ἔργα· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δέ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαὶ, καὶ, ἐνὶ λόγῳ, ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα. Καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐσι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρεμπόδισα· τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. Μέμνησο οὖν ὅτι,

ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰ-
ηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμ-
ποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχ-
θήσῃ, μέμψῃ καὶ Θεοὺς καὶ ἀνθρώ-
πους· ἐὰν δὲ τὸ σὸν, μόνον, οἰηθῇς
σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσ-
περ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀ-
ναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κω-
λύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγ-
καλέσεις τινι, ἄκων πράξεις οὐδὲ
ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐκ
ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πεί-
σῃ. Τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος,
μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως
κεκινημένην ἅπτεσθαι αὐτῶν·
ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς,

τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. Ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι· πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται. Εὐθὺς οὖν πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ μελέτα ἐπιλέγειν, ὅτι φαντασία εἶ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον· ἔπειτα ἐξέταζε τοῖς κανόσι τούτοις, οἷς ἔχεις· πρώτῳ δὲ τούτῳ καὶ μάλιστα, πότερον περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Καὶ ἂν περί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ᾖ, πρό-

χειρον ἔσω τὸ, διότι οὐδὲν πρός σε.

β'. ΜΕΜΝΗΣΟ ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία, τὸ ἐπιτυχεῖν ὧν ὀρέγῃ· ἐκκλίσεως δὲ ἐπαγγελία, τὸ μὴ ἐμπεσεῖν ἐκείνῳ ὃ ἐκκλίνεται· καὶ ὁ μὲν ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχής· ὁ δὲ ἐν ἐκκλίσει παραπίπτων, δυσυχής. Ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπί σοι, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνῃς περιπέσῃ· νόσον δ' ἂν ἐκκλίνῃς, ἢ θάνατον, ἢ πενίαν, δυσυχήσεις. Ἆρον οὖν τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν· τὴν ὄρεξιν δὲ παντε-

λῶς ἐπὶ τῷ παρόντος ἄνελε. Ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν ἀνάγκη· τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν, ὅσων ὀρέγεσθαι καλὸν ἂν, οὐδὲν ὅπως σοι πάρεστι. Μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ· καὶ φως μέν τοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως.

γ'. ΕΦ' ΕΚΑΣΤΟΥ τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείαν παρασχόντων, ἢ σεργομένων, μέμνησο ἐπιλέγειν, ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενος· ἂν χύτραν σέργῃς, ὅτι χύτραν σέργεις· καταγείσης γὰρ αὐτῆς, οὐ ταραχθήσῃ· ἂν παιδίον σαυτοῦ κα-

ταφιλῆς ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτῆς ὑ ταραχθήσῃ.

δ'. ὅταν ἄψασθαί τινος ἔργου μέλλῃς, ὑπόμνησον σεαυτὸν, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔργον. Ἐὰν λουόμενος ἀπίῃς, πρόβαλε σεαυτῷ τὰ γινόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ἀποῤῥαίνοντας, τοὺς ἐγκρουομένους, τοὺς λοιδοροῦντας, τοὺς κλέπτοντας· καὶ ὕτως ἀσφαλέστερον ἄψῃ τοῦ ἔργου, ἐὰν ἐπιλέγῃς, ὅτι εὐθὺς λούσασθαι θέλω, καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι. Καὶ ὡσαύτως ἐφ' ἑκάστου ἔργου. Οὕτω γὰρ, ἄν τι πρὸς

τὸ λύσασθαι γένηται ἐμποδών, πρόχειρον ἔσαι, ὅτι ὐ τοῦτο ἤθελον μόνον, ἀλλὰ κ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν, καλὰ φύσιν ἔχουσαν, τηρῆσαι· ὐ τηρήσω δέ, ἐὰν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα.

ε'. ΤΑΡΑΣΣΕΙ τοὺς ἀνθρώπους, ὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. Οἷον, ὁ θάνατος ὐδὲν δεινόν, ἐπεὶ κ Σωκράτει ἂν ἐφαίνετο· ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ θανάτου, ὅτι δεινόν, ἐκεῖνο τὸ δεινόν ἐστιν. Ὅταν οὖν ἐμποδιζώμεθα, ἢ ταραττώμεθα, ἢ λυπώμεθα, μηδέποτε ἄλλους αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτοὺς, τοῦτ'ἔ-

σι τὰ ἑαυτῶν δόγματα. Ἀπαιδεύτου ἔργον, τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ· πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλῳ, μήθ' ἑαυτῷ.

ς'. ΕΠΙ μηδενὶ ἐπαρθῇς ἀλλοτρίῳ προτερήματι. Εἰ ὁ ἵππος, ἐπαιρόμενος, ἔλεγεν ἂν, ὅτι καλός εἰμι, οἰσὸν ἂν ἦν· σὺ δ' ὅταν λέγῃς, ἐπαιρόμενος, ὅτι ἵππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἐπαίρῃ. Τί. ἔν ἐσι σόν; χρῆσις φαντασιῶν· ὥσθ' ὅταν, ἐν χρήσει φαντασιῶν, καλὰ φύσιν σχῇς, τηνικαῦτα ἐπαρθήσῃ· τότε γὰρ,

ἐπὶ σῷ τινι ἀγαθῷ, ἐπαρθήσῃ.

ζ'. ΚΑΘΑΠΕΡ ἐν πλῷ, τῷ πλοίῳ καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδῷ μὲν πάρεργόν ἐστι καὶ κοχλίδιον ἀναλέξασθαι ἢ βολβάριον· τετάσθαι δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μή τοι γε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ· καὶ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, ὡς τὰ πρόβατα· ἵνα καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν διδῶται, ἀντὶ βολβαρίου καὶ κοχλιδίου, γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει· ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀ-

φεὶς ἐκεῖνα ἅπαντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτε τοῦ πλοίου μακρὰν, μήποτε καλούμενος ἐλλίπῃς.

η'. ΜΗ ΖΗΤΕΙ τὰ γενόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὐροήσεις.

θ'. ΝΟΣΟΣ, σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. Χώλανσις, σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ. Καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐμπιπτόντων ἐπίλεγε· εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σοῦ δὲ οὔ.

ί. ἐφ' ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων μέμνησο, ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν, ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῆ. Ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλὴν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. Ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν. Καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

ια'. μηδεποτε, ἐπὶ μηδενὸς, εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα. Τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. Ἡ γυνὴ ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. Τὸ χωρίον ἀφῃρέ-

θη; ἄκων χ᾽ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. Τί δέ σοι μέλει, διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπήτησε; μέχρι δ᾽ ἂν δίδῳ, ὡς ἀλλοτρίῳ αὐτῷ ἐπιμελοῦ, ὡς τοῖς πανδοχείοις οἱ παριόντες.

ιβ΄. ΕΙ ΠΡΟΚΟΨΑΙ θέλεις, ἄφες τὰς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς· ἐὰν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσαι· κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον· κρεῖττον δὲ, τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σὲ κακοδαίμονα. Ἄρξαι τοιγαρ-

ξν ἀπὸ τῶν σμικρῶν. Ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον; κλέπ]εται οἰνάριον; ἐπίλεγε, ὅτι τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία· προῖκα δὲ ὐδὲν παραγίνε]αι. Ὅταν δὲ καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύνα]αι μὴ ὑπακούσαι· καὶ, ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι ὧν θέλεις. Ἀλλ' ὐχ ἅτως ἐςὶν αὐτῷ καλῶς· ὅλως δέ σοι καλῶς· ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ, τόσε μὴ ταραχθῆναι.

ιγ'. ΕΙ ΠΡΟΚΟΨΑΙ θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς, ἀνόητος δόξαι, κ) ἠλίθιος. Μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίσασθαι. Κἂν δόξῃς τι-

σιν εἶναί τις, ἀπίσει σεαυτῷ· ἴσθι γὰρ, ὅτι ὐ ῥάδιον καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σεαυτοῦ, κατὰ φύσιν ἔχουσαν, φυλάξαι, ϗ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸν ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι πᾶσα ἀνάγκη.

ιδ'. ἐαν θέλῃς τὰ τέκνα σου, ϗ τὴν γυναῖκα, ϗ τοὺς φίλους σου πάντοτε ζῆν, ἠλίθιος εἶ· τὰ γὰρ μὴ ἐπί σοι θέλεις ἐπί σοι εἶναι· ϗ τὰ ἀλλότρια σὰ εἶναι. Οὕτω κἂν τὸν παῖδα θέλῃς μὴ ἁμαρτάνειν, μωρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλό τι. Ἐὰν δὲ θέλῃς ὀρεγόμε-

νος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι. Τοῦτο ἔν ἄσκει, ὃ δύνασαι. Κύριος ἑκάστου ἐστὶν, ὁ, τῶν ὑπ' ἐκείνου θελομένων, ἢ μὴ θελομένων, ἔχων τὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸ περιποιῆσαι ἢ ἀφελέσθαι. Ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται, μήτε θελέτω τι, μήτε φευγέτω τι, τῶν ἐπ' ἄλλοις· εἰ δὲ μὴ, δουλεύειν ἀνάγκη.

ιέ. ΜΕΜΝΗΣΟ, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ, δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι. Περιφερόμενον γέγονέ τι κατά σε; Ἐκείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε. Παρέρχεται; Μὴ κάτεχε. Οὔπω ἥκει; Μὴ ἐπίβαλλε

πόρρω τὴν ὄρεξιν· ἀλλὰ περί-
μενε, μέχρις ἂν γένηται κατά
σε. Οὕτω πρὸς τέκνα, ἕτω πρὸς
γυναῖκα, ἕτω πρὸς ἀρχάς, ἕτω
πρὸς πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος
τῶν Θεῶν συμπότης. Ἂν δὲ καὶ
παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλ-
λὰ καὶ ὑπερίδῃς, τότε καὶ μόνον
συμπότης τῶν Θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ
καὶ συνάρχων· οὕτω γὰρ ποιῶν
Διογένης καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ
ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν, καὶ
ἐλέγοντο.

ις'. ΟΤΑΝ κλαίοντα ἴδῃς τινα ἐν
πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ
ἀποθανόντος, ἢ ἀπολωλεκότα

τὰ ἑαυτῦ, πρόσεχε, μή σε ἡ φάν-
τασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς
ὄντος αὐτῦ, τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐ-
θὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέ-
γειν ἔσω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον
θλίβει ὑ τὸ συμβεβηκός· ἄλλον
γὰρ οὐ θλίβει· ἀλλὰ τὸ δόγμα
τὸ περὶ τύτυ. Μέχρι μέν τοι λό-
γου μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι
αὐτῷ, κἂν ὕτω τύχῃ, καὶ συνε-
πισεναξαι. Πρόσεχε μέν τοι, μὴ
καὶ ἔσωθεν σεναξῃς.

ιζ'. ΜΕΜΝΗΣΟ, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ
δράματος, οἷυ ἂν θέλῃ ὁ διδάσ-
καλος· ἂν βραχύ, βραχέος· ἂν
μακρόν, μακρῦ· ἂν πλωχὸν ὑ-

ποκρίνεσθαι σε θέλῃ, ἵνα κ᾽ τῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλόν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην. Σὸν γὰρ τῦτ᾽ ἐστί, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ᾽ αὐτό, ἄλλος.

ιή. ΚΟΡΑΞ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, μὴ συναρπαζέτω σε ἡ φαντασία· ἀλλ᾽ εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, κ᾽ λέγε, ὅτι τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ᾽ ἢ τῷ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί· ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω· ὅ,τι γὰρ ἂν τύτων ἀ-

ποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐςιν ὠφελη-
θῆναι ἀπ' αὐτῦ.

ιθ'. ΑΝΙΚΗΤΟΣ εἶναι δύνασαι,
ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαί-
νῃς, ὃν ὐκ ἔςιν ἐπί σοι νικῆσαι.
Ὅρα ἵν μήποτε, ἰδών τινα προ-
μώμενον, ἢ μέγα δυνάμενον, ἢ
ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρί-
σῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρ-
πασθείς. Ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν
ἡ ὐσία τῦ ἀγαθῦ ᾖ, ὔτε φθόνος,
ὔτε ζηλοτυπία χώραν ἕξει. Σὺ δὲ
αὐτὸς ὐ ςρατηγός, ὐ πρύτανις ἢ
ὕπατος εἶναι θελήσῃς, ἀλλ' ἐ-
λεύθερος· μία δὲ ὁδὸς πρὸς τῦτο,
καταφρόνησις τῶν ὐκ ἐφ' ἡμῖν.

κ'. ΜΕΜΝΗΣΟ, ὅτι ἐχ ὁ λοιδορῶν ἢ τύπλων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τάτων, ὡς ὑβριζόντων. Ὅταν ἔν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθι ὅτι ἡ σή σε ὑπόληψις ἠρέθισε. Τοιγαρῦν, ἐν πρώτοις, πειρῶ ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι· ἂν γὰρ ἅπαξ χρόνε χ᾽ διατριβῆς τύχῃς, ῥᾷον κραλήσεις σεαυτῦ.

κά. ΘΑΝΑΤΟΣ, χ᾽ φυγὴ, χ᾽ πάντα τὰ ἄλλα, τὰ δεινὰ φαινόμενα, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔσω σοι καθ᾽ ἡμέραν· μάλισα δὲ πάντων ὁ θάναλος· χ᾽ ὐδὲν ὐδέποτε ταπεινὸν

ἐνθυμήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινος.

κβ'. ΕΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ἐπιθυμεῖς, παρασκευάζε αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καλαμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρέντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, κ᾽, πόθεν ἡμῖν αὖτη ἡ ὀφρύς; Σὺ δὲ ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς· τῶν δὲ βελτίσων σοι φαινομένων ἔτως ἔχε, ὡς ὑπὸ τῦ Θεῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν τάξιν. Μέμνησο δὲ, ὅτι, ἐὰν μὲν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε πρότερον, ἔτοι σε ὕτερον θαυμάσονται· ἐὰν δὲ ἡτ-

τηθῇς αὐτῶν, διπλῆν προσλήψῃ καταγέλωτα.

κγ'. ἐαν ποτέ σοι γένηται ἔξω γραφῆναι, πρὸς τὸ βούλεσθαι ἀρέσαι τινι, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν ἔνστασιν. Ἀρκοῦ ἂν, ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος· εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει τῷ εἶναι, σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ.

κδ'. οὗτοι σε οἱ διαλογισμοὶ μὴ θλιβέτωσαν, ἄτιμος ἐγὼ βιώσομαι, καὶ ἀδεὴς ἀδαμοῦ· εἰ γὰρ ἀτιμία ἐστὶ κακὸν, οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. Μήτι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστὶν τὸ ἀρχῆς τυχεῖν; ἢ

παραληφθῆναι ἐφ' ἑσίασιν; Οὐδαμῶς. Πῶς ἂν ἔτι τοῦτ' ἐσὶν ἀτιμία; Πῶς δὲ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὃν, ἐν μόνοις, εἶναί τινα δεῖ, τοῖς ἐπί σοι, ἐν οἷς ἔξεσί σοι εἶναι πλείσου ἀξίῳ; Ἀλλά σοι οἱ φίλοι ἀβοήθητοι ἔσονται; Τί λέγεις τὸ ἀβοήθητοι; Οὐχ ἕξουσι παρά σου ἀργύριον, οὐδὲ πολίτας Ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις. Τίς ἂν σοι εἶπεν ὅτι ταῦτα τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐσὶν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; Τίς δὲ δοῦναι δύναται ἑτέρῳ ἃ μὴ ἔχει αὐτός; Κτῆσαι ἂν, φασὶν, ἵνα κἀ ἡμεῖς ἔχωμεν. Εἰ δύναμαι κτήσασθαι, τηρῶν ἐμαυτὸν αὐ-

δήμονα, καὶ πιστὸν, καὶ μεγαλόφρονα, δεικνύετε τὴν ὁδὸν, καὶ κλήσομαι· εἰ δ' ἐμὲ ἀξιᾶτε τἀγαθὰ τὰ ἐμαυτῦ ἀπολέσαι, ἵν' ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιήσησθε, ὁρᾶτε ὑμεῖς, πῶς ἄνισοί ἐστε καὶ ἀγνώμονες. Τί δὲ καὶ βέλεσθε μᾶλλον; ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν καὶ εὐδήμονα; Εἰς τοῦτο ἔν μοι μᾶλλον συλλαμβάνετε, καὶ μὴ, δι' ὧν ἀποβαλῶ αὐτὸ, ταῦτά με πράσσειν ἀξιᾶτε. Ἀλλ' ἡ πατρίς, φησιν, ὅσον ἐπ' ἐμοὶ, ἀβοήθητος ἔσται. Πάλιν, ποίαν ταύτην βοήθειαν; Σοὶ δ' οὐχ ἕξει διά σε, ὅτε βαλανεῖα.

Καὶ τί τοῦτο; Οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, οὐδ' ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα. Ἱκανὸν δέ, ἐὰν ἕκαστος ἐκπληρώσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. Εἰ δὲ ἄλλον τινα αὐτῇ κατεσκεύαζες πολίτην πιστὸν καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν ἂν αὐτὴν ὠφελεῖς; Ναί. Οὐκοῦν οὐδὲ σὺ αὐτὸς ἀνωφελὴς ἂν εἴης αὐτῇ; Τίνα οὖν ἔξω, φησί, χώραν ἐν τῇ πόλει; Ἣν ἂν δύνῃ, φυλάττων ἅμα τὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα. Εἰ δ', ἐκείνην ὠφελεῖν βουλόμενος, ἀποβαλεῖς ταῦτα, τί ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδὴς καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθείς;

κέ. ΠΡΟΕΤΙΜΗΘΗ σε τὶς ἐν ἐξιάσει, ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παραληφθῆναι εἰς συμβολίαν; Εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστι, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος· εἰ δὲ κακά, μὴ ἄχθε, ὅτι σὺ αὐτῶν οὐκ ἔτυχες· μέμνησο δέ, ὅτι οὐ δύνασαι, μὴ ταῦτὰ ποιῶν, πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι. Πῶς γὰρ ἴσον ἔχειν δύναται, ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ θύρας τινος, τῷ φοιτῶντι; ὁ μὴ παραπέμπων, τῷ παραπέμποντι; ὁ μὴ ἐπαινῶν, τῷ ἐπαινοῦντι; Ἄδικος ἂν ἔσῃ, καὶ ἄπληστος, εἰ, μὴ προϊέμενος τῶν-

τα, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνα πιπράσκεται, προῖκα αὐτὰ βελήσῃ λαμβάνειν. Ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; Ὀβολοῦ, ἂν ἔτω τύχῃ. Ἂν ἄν τις, προϊέμενος τὸν ὀβολὸν, λάβῃ θρίδακας, σὺ δὲ, μὴ προϊέμενος, μὴ λάβῃς, μὴ οἴου ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαβόντος· ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔχει θρίδακας, ἔτω σὺ τὸν ὀβολὸν ὃν οὐκ ἔδωκας. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κἀνταῦθα. Οὐ παρεκλήθης ἐφ' ἑσίασίν τινος; οὐ γὰρ ἔδωκας, τῷ καλοῦντι, ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον· ἐπαίνου δ' αὐτὸ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ. Δοὺς οὖν τὸ διαφέρον, εἰ σοι λυσι-

λελεῖ, ὅσου πωλεῖται. Εἰ δὲ καὶ κεῖνα θέλεις μὴ προΐεσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἁπλοῦς εἶ καὶ ἀβέλτερος. Οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δείπνου; ἔχεις μὲν οὖν τὸ μὴ ἐπαινέσαι τοῦτον ὃν οὐκ ἤθελες· τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰσόδου.

κς'. ΤΟ ΒΟΥΛΗΜΑ τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἐστιν ἐξ ὧν ἃ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Οἷον, ὅταν τοῦ γείτονος παιδάριον κατεάξῃ τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλο τι, πρόχειρόν ἐστιν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ἐστίν. Ἴσθι οὖν, ὅτι, ὅταν καὶ τὸ σὸν κατεαγῇ, τοιοῦτον

εἶναί σε δεῖ ὁποῖον ὅτε καὶ τὸ τοῦ ἄλλου καλεάγη. Οὕτω μετατίθει καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα. Τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή; Οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν εἴποι, ὅτι ἀνθρώπινον. Ἀλλ', ὅταν τὸ αὐτοῦ τινος ἀποθάνῃ, εὐθὺς, οἴμοι, τάλας ἐγώ! Ἐχρῆν δὲ μεμνῆσθαι, τί πάσχομεν, περὶ ἄλλων αὐτὸ ἀκούσαντες.

κζ'. ΩΣΠΕΡ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν οὐ τίθεται, οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται.

κη'. ΕΙ ΜΕΝ τὸ σῶμα σοῦ ἐπέτρεπες τῷ ἀπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν· ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην,

τὴν σεαυτῦ, ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα, ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη, καὶ συγχυθῇ, καὶ αἰσχύνῃ τούτου ἕνεκα;

κθ'. ΕΚΑΣΤΟΥ ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό. Εἰ δὲ μή, τὴν μὲν πρώτην προθύμως ἤξεις, μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐντεθυμημένος· ὕστερον δέ, ἀναφανέντων τινῶν αἰσχρῶν, αἰσχυνθήσῃ. Θέλεις Ὀλύμπια νικῆσαι; Κἀγὼ, νὴ τοὺς Θεούς· καλὸν γάρ ἐστιν. Ἀλλὰ σκόπει καὶ τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἅπτου τοῦ ἔργου. Δεῖσ' εὐτακ-

τεῖν, ἀναγκοφαγεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν· ἁπλῶς, ὡς ἰατρῷ, παραδεδωκέναι σεαυτὸν τῇ ἐπιστάτῃ, εἶτα εἰς τὸν ἀγῶνα παρέρχεσθαι· ἔστι δὲ ὅτε χεῖρα ἐκβαλεῖν, σφυρὸν στρέψαι, πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν· ἔσθ' ὅτε μαστιγωθῆναι, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα νικηθῆναι. Ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἐὰν ἔτι θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ δὲ μή, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν

δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· ἔτω κὴ σὺ, νῦν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ, οὐδέν· ἀλλ᾽, ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἐὰν ἴδῃς, μιμῇ, κὴ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει. οὐ γὰρ μετὰ σκέψεως ἦλθες ἐπί τι, οὐδὲ περιώδευσας· ἀλλ᾽ εἰκῇ, καὶ καθ᾽ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν· ἔτω θεασάμενοί, τινες, φιλόσοφον, κὴ ἀκούσαντες οὕτω τινος λέγοντος, ὡς Εὐφράτης λέγει· καί τοι τίς ἔτω δύναται εἰπεῖν ὡς ἐκεῖνος; θέλουσι κὴ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν. Ἄνθρω-

πε, πρῶτον ἐπίσκεψαι ὁποῖόν ἐξι τὸ πρᾶγμα· εἶτα καὶ τὴν σεαυτῦ φύσιν κατάμαθε, εἰ δύνασαι βασάσαι. Πένταθλος εἶναι βάλει, ἢ παλαιςής; Ἴδε σεαυτῦ τὺς βραχίονας, τὺς μηρὺς, τὴν ὀσφῦν κατάμαθε· ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. Δοκεῖς, ὅτι, ταῦτα ποιῶν, ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως δυσαρεσεῖν; Ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀπελθεῖν, ὑπὸ παιδαρίε καλαφρονηθῆναι, ἐν παντὶ ἧττον ἔχειν, ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, ἐν πραγματίῳ παντί. Ταῦτα ἐπίσκε-

ψαι, εἰ χ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν· εἰ δὲ μή, πρόσεχε μή, ὡς τὰ παιδία, νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος γένῃ. Ταῦτα ὐ συμφωνεῖ. Ἕνα, σε δεῖ ἄνθρωπον, ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, εἶναι. Ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι, τὸ σαυτῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ περὶ τὰ ἔξω· τυτέστιν, ἢ φιλοσόφυ τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτυ.

λ'. ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ, ὡς ἐπίπαν, ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. Πατήρ ἐστιν; Ὑπαγορεύεται

ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἀ-
πάντων, ἀνέχεσθαι λοιδορῦντος,
παίοντος. Ἀλλὰ πατὴρ κακός
ἐστι; μήτι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέ-
ρα φύσει ἥκειώθης; Οὔ· ἀλλὰ
πρὸς πατέρα. Ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ;
Τήρει τοιγαροῦν τὴν τάξιν τὴν σε-
αυτοῦ πρὸς αὐτὸν, μηδὲ σκόπει τί
ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιή-
σαντι, καλὰ φύσιν, ἡ σὴ, ἔξει, προ-
αίρεσις· σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλά-
ψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς· τότε δὲ ἔ-
σῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολά-
βῃς βλάπτεσθαι. Οὕτως οὖν ἀπὸ
τοῦ γείτονος, ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ
τοῦ στρατηγοῦ, τὸ καθῆκον εὑρή-

σεις, ἐὰν τὰς σχέσεις ἐθίζῃς θεωρεῖν.

λά. τὴν περὶ τὸς Θεὸς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώταλον, ἐκεῖνό ἐσιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄνλων, καὶ διοικούνλων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυλὸν εἰς τοῦτο κατατελαχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν ἐν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολυθεῖν ἑκόνλα ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίσης γνώμης ἐπιτελυμένοις· οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ τοῖς Θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις ὡς ἀμελυμένος· ἄλλως τε οὐχ οἷόν τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποσῇς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν,

καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ὡς, ἄν γε τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλεις, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλεις, μέμψασθαί σε, καὶ μισεῖν τὰς αἰτίας· πέφυκε γὰρ πρὸς τοῦτο πᾶν ζῶον, τὰ μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι· τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, μετιέναι καὶ τεθηπέναι. Ἀμήχανον ἄν, βλάπτεσθαί τινα, οἰόμενον, χαίρειν τῷ δοκοῦντι βλάπτειν· ὥσπερ καὶ τὸ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν ἀδύνα-

τον. Ἔνθεν καὶ πατὴρ ὑπὸ υἱοῦ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἶναι τῷ παιδὶ μὴ μεταδιδῷ· καὶ Πολυνείκην καὶ Ἐτεοκλέα τοῦτο πολεμίους ἀλλήλοις ἐποίησε, τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα. Διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς λοιδορεῖ τοὺς θεούς, διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ἔμπορος, διὰ τοῦτο οἱ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἀπολλύντες· ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές· ὥστε ὅσις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι, ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας ἐπιμελεῖται· σπένδειν δὲ καὶ θύειν, καὶ ἀπάρχεσθαι καλὰ

τὰ πάτρια, ἑκάστοις προσήκει, καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως, μηδὲ ἀμελῶς, μηδὲ γλίσχρως, μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν.

λϛ. Ὅταν μαντικῇ προσίῃς, μέμνησο ὅτι μὲν ὡς ἀποβήσεται οὐκ οἶδας, ἀλλὰ ἧκεις, ὡς, ἀπὸ τοῦ μάντεως, ἀποπευσόμενος· ὁποῖον δέ τί ἐστιν ἐλήλυθας εἰδὼς, εἴπερ εἶ φιλόσοφος· εἰ γὰρ ἔστι τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πᾶσα ἀνάγκη μήτε ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, μήτε κακόν. Μὴ φέρε οὖν πρὸς τὸν μάντιν ὄρεξιν, ἢ ἔκκλισιν· εἰ δὲ μή, τρέμων αὐτὸν πρόσει· ἀλλὰ διεγνωκὼς, ὅτι πᾶν τὸ

ἀποβησόμενον, ἀδιάφορον, καὶ οὐδὲν πρός σε, ὁποῖον δ' ἂν ᾖ· ἔσαι γὰρ αὐτῷ χρήσασθαι καλῶς, καὶ τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει. Θαῤῥῶν οὖν, ὡς ἐπὶ συμβούλοις, ἔρχου τοῖς Θεοῖς· καὶ λοιπόν, ὅταν τί συμβουλευθῇ, μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, καὶ τίνων παρακούσῃς ἀπειθήσας· ἔρχου δὲ ἐπὶ τὸ μανθάνεσθαι, καθάπερ ἤξίου Σωκράτης, ἐφ' οἷς ἡ πᾶσα σκέψις τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἔκβασιν ἔχει, καὶ, οὔτε ἐκ λόγου, οὔτε ἐκ τέχνης τινὸς ἄλλης, ἀφορμαὶ δίδονται πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ προκείμενον· ὥστε, ὅταν

δέῃ συγκινδυνεῦσαι φίλῳ ἢ πατρίδι, μὴ μαντεύεσθαι εἰ συγκινδυνευτέον· καὶ γὰρ, ἂν προείπῃ σοι ὁ μάντις φανῆναι τὰ ἱερὰ, δῆλον ὅτι ὁ θάνατος σημαίνεται, ἢ πήρωσις μέρους σώματος, ἢ φυγή· ἀλλ' ἔνι λόγος, καὶ, σὺν τούτοις, παρίσταται τῷ φίλῳ καὶ πατρίδι συγκινδυνεύειν. Τοιγαροῦν τῷ μείζονι μάντει πρόσεχε, τῷ Πυθίῳ, ὃς ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ τὸν ἀβοηθήσαντα ἀναιρουμένῳ τῷ φίλῳ.

λγ'. ΤΑΞΟΝ τινὰ ἤδη χαρακτῆρα σαυτῷ, καὶ τύπον, ὃν φυλάξῃς,

ἐπί τε σεαυτῷ ὢν, καὶ ἀνθρώποις ἐντυγχάνων.

Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔσω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων· σπανίως δὲ πολε, καιρῷ παρακαλῶντος, ἐπὶ τὸ λέγειν τι ἤξομεν, ἀλλὰ περὶ ὑδενὸς τῶν τυχόντων, μὴ περὶ μονομάχων, μηδὲ ἱπποδρομίων, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ περὶ βρωμάτων ἢ πομάτων, τῶν ἑκασαχῷ λεγομένων· μάλισα δὲ, μὴ περὶ ἀνθρώπων, ψέγοντες, ἢ ἐπαινῶντες, ἢ συγκρίνοντες. Ἂν μὲν οὖν οἷός τε ἦς, μέταγε, τοῖς σοῖς λόγοις, τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ

προσῆκον· εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀπολιφθεὶς τύχοις, σιώπα.

Γέλως μὴ πολὺς ἔσω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος.

Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν· εἰ δὲ μή, ἐκ τῶν ἐνόντων.

Ἐξιάσεις, τὰς ἔξω καὶ ἰδιωτικὰς, διακρούου· ἐὰν δέ ποτε γένηται καιρὸς, ἐντετάσθω σοι ἡ προσοχὴ, μήποτε ἄρα ὑποῤῥυῇς εἰς ἰδιωτισμόν· ἴσθι γὰρ, ὅτι, ἐὰν ὁ ἑταῖρος ᾖ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συναναστρεφόμενον αὐτῷ μολύνεσθαι ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὢν τύχῃ καθαρός.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα μέχρι τῆς χρείας ψιλῆς παραλάμβανε· οἷον τροφὰς, πόμα, ἀμπεχόνην, οἰκίαν, οἰκετίαν· τὸ δὲ πρὸς δόξαν, ἢ τρυφὴν, ἅπαν περίγραφε.

Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν, πρὸ γάμου καθαρευτέον· ἀπολαμένῳ δὲ, ὡς νόμιμόν ἐστι, μεταληπτέον. Μὴ μέντοι ἐμπαχθὴς γίνου τοῖς χρωμένοις, μηδὲ ἐλεγκτικός· μηδὲ πολλαχοῦ τὸ, ὅτι αὐτῷ οὐ χρῇ, παράφερε.

Ἐάν τίς σοι ἀπαγγείλῃ ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα· ἀλλ' ἀ-

ποκρίνε ὅτι ἠγνόει γὰρ τὰ ἄλλα προσόντα μοι κακά, ἐπεὶ οὐκ ἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

Εἰς τὰ θέατρα τὸ πολὺ παριέναι οὐκ ἀναγκαῖον· εἰ δέ ποτε καιρὸς εἴη, μηδενὶ σπουδάζων φαίνου ἢ σαυτῷ· τοῦτ' ἔστι, θέλε γίνεσθαι μόνα τὰ γινόμενα, καὶ νικᾶν μόνον τὸν νικῶντα· οὕτω γὰρ οὐκ ἐμποδισθήσῃ· βοῆς δὲ καὶ τῶ ἐπιγελᾶν τινι, ἢ ἐπιπολὺ ἐπικινεῖσθαι, παντελῶς ἀπέχου. Καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι, μὴ πολλὰ, περὶ τῶν γενομένων, διαλέγου, ὅσα μὴ φέρει πρὸς τὴν σὴν ἐπανόρθωσιν· ἐμφαίνεται γὰρ ἐκ

τοῦ τοιάτε, ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν.

Εἰς ἀκροάσεις τινῶν μὴ ἤκε, μηδὲ ῥαδίως πάριθι· παριὼν δὲ, τὸ σεμνὸν, καὶ εὐσαθὲς, καὶ ἅμα ἀνεπαχθὲς φύλασσε.

Ὅταν τινι μέλλῃς συμβάλλειν, καὶ μάλισα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, πρόβαλε σαυτῷ, τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης ἢ Ζήνων· καὶ οὐκ ἀπορήσεις, τὸ χρήσασθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεσόντι.

Ὅταν φοιτᾷς πρός τινας τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλε, ὅτι οὐκ εὑρήσεις αὐτὸν ἔνδον, ὅτι ἀ-

πόκλεισθήσῃ, ὅτι οὐκ ἀνοιχθήσονταί σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεῖ σου· κἂν, σὺν τούτοις, ἐλθεῖν καθήκῃ, φέρε τὰ γινόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπῃς αὐτὸς πρὸς σεαυτόν, ὅτι οὐκ ἦν τοσοῦτο· ἰδιωτικὸν γάρ, καὶ διαβεβλημένον πρὸς τὰ ἐκτός.

Ἐν ταῖς ὁμιλίαις, ἀπέχου τὸ τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων ἢ κινδύνων, ἐπὶ πολὺ καὶ ἀμέτρως, μεμνῆσθαι· οὐ γάρ, ὡς σοὶ ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνῆσθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σοι συμβεβηκότων ἀκούειν. Ἀπέχου δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς

γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ, τὴν, πρός σε, τῶν πλησίων, ἀνιέναι· ἐπισφαλὲς δὲ καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαν προελθεῖν. Ὅταν ἔν τι συμβῇ τοιοῦτον, ἂν μὲν εὔκαιρον ᾖ, ἐπίπληξον τῷ προελθόντι· εἰ δὲ μὴ, τῷ γε ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριᾶσαι, καὶ σκυθρωπῆσαι, δῆλος γίνε δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

λδ'. ΕΑΝ ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, φύλασσε σαυτὸν, μὴ συναρπασθῇς ὑπ' αὐτῆς· ἀλλ' ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀναβολήν τινα παρὰ σεαυτοῦ λάβε· ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων

τῶν χρόνων, καθ' ὃν τε ἀπολαύσεις τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ' ὃν ἀπολαύσας ὕστερον μετανοήσεις· καὶ αὐτὸς σεαυτῷ λοιδορήσεις· καὶ τούτοις ἀντίθες, ὅπως, ἀποσχόμενος, χαιρήσεις, καὶ ἐπαινέσεις αὐτὸς σεαυτόν· ἂν δέ σοι καιρὸς φανῇ ἅψασθαι τοῦ ἔργου, πρόσεχε μή σε ἡτήσῃ τὸ προσηνὲς αὐτοῦ, καὶ ἡδύ, καὶ ἐπαγωγόν· ἀλλ' ἀντιτίθει, πόσῳ ἄμεινον τὸ συνειδέναι σαυτῷ ταύτην τὴν νίκην νενικηκότι.

λέ. ὅταν τι, διαγνὺς ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτό, κἂν

ἀλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν· εἰ μὲν γὰρ ὀκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ τὸ ἔργον φεύγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τὰς ἐπιπλήξονλας ὀκ ὀρθῶς;

λς'. Ὡς το, "ἡ ἡμέρα ἐς ἰν ἤτοι νύξ ἐσι", πρὸς μὲν τὸ διεζευγμένον μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς δὲ τὸ συμπεπλεγμένον ἀπαξίαν, οὕτω καὶ ἐν συμποσίῳ, τὴν μείζονα μερίδα ἐκλέξασθαι πρὸς μὲν τὸ σῶμα μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς δὲ τὸ φυλάξαι τὸ κοινωνικὸν ἐν ἐσιάσει ἀπαξίαν ἐχει. Ὅταν ἓν συνεσθίῃς ἑτέ-

ρῳ μέμνησο δὲ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἐσιάτορα οἵαν δεῖ φυλαχθῆναι.

λζ'. ΕΑΝ ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ, ἐν τούτῳ, ἠσχημόνησας, καὶ ὃ ἠδύνασο ἐκπληρῶσαι παρέλιπες.

λή. ΕΝ ΤΩ, περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις μὴ ἐπιβῇς ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα σου, οὕτω πρόσεχε μὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν βλάψῃς. τὸ σεαυτοῦ· καὶ, τοῦτ' ἂν ἐφ' ἑκάστου ἔργου παραφυλάσσωμεν, ἀσφαλέστερον ἀψώμεθα τοῦ ἔργου.

λθ'. ΜΕΤΡΟΝ κτήσεως τὸ σῶμα

ἑκάσῳ, ὡς ὁ πρὸς ὑποδήματος· ἂν μὲν ἓν ἐπὶ τούτου σῇς, φυλάξεις τὸ μέτρον· ἐὰν δὲ ὑπερβῇς, ὡς καλὰ κρηπῖδ', λοιπὸν, ἀνάγκη σε φέρεσθαι· καθάπερ κ' ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς, γίνεται καλὰ χρυσοῦν ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν· τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὅρος ὐδεὶς ἐστιν.

μ'. ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. Τί γαροῦν, ὁρῶσαι ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσεστι, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἄρχον-

ται καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας· προσέχειν δὲ ἂν ἄξιον, ἵνα αἴσθωνται, διότι ἐπ' ἀδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμιαι φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες, ἐν σωφροσύνῃ.

μά'. ΑΦΥΙΑΣ σημεῖον τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἷον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν, ὀχεύειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον· περὶ δὲ τὴν γνώμην ἡ πᾶσα ἔσω ἐπιστροφή.

μβ'. ΟΤΑΝ τὶς σὲ κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι,

καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος, ποιεῖ, ἢ λέγει· οὐχ οἷόν τε ἔν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ· ὥσε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅς τις καὶ ἐξηπάτηται· καὶ γάρ, τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βλάπτεται, ἀλλ' ὁ ἐξαπαληθείς. Ἀπὸ τούτων ἔν ὁρμώμενος, πράως ἔξεις πρὸς τὸν λοιδορεῖσθαι· ἐπιφθέγξῃ γάρ, ἐφ' ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ.

μγ'. ΠΑΝ πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τὴν μὲν φορητήν, τὴν δὲ ἀφόρητον. Ὁ ἀδελφός ἐὰν ἀδικῇ,

ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτῷ οὗ φορητή· ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφός, ὅτι σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτὸ καθ' ὃ φορητόν ἐστιν.

μδ'. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύνακλοι, "ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων." "ἐγώ σου λογιώτερος, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων." Ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακλοί, "ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων·" "ἐγώ σου λογιώτερος, ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων." σὺ δέ γε ὅτε κτῆσις εἶ, ὅτε λέξις.

μέ. ΛΟΥΕΤΑΙ τις ταχέως; Μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι ταχέως. Πίνει τις πολὺν οἶνον; Μὴ εἴπῃς ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι πολύν· πρὶν γὰρ διαγνῶναι τὸ δόγμα, πόθεν οἶσθα εἰ κακῶς; Οὕτως ὑ συμβήσεταί σοι ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, ἄλλαις δὲ συγκατατίθεσθαι.

μς'. ΜΗΔΑΜΟΥ σαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· ἀλλὰ ποίει τὸ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων. Οἷον, ἐν συμποσίῳ, μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλὰ

ἔσθιε ὡς δεῖ· μέμνησο γὰρ ὅτι
ὕτω καὶ Σωκράτης πανταχόθεν
ἀφῃρήκει τὸ ἐπιδεικτικόν. Ἦρ-
χοντο πρὸς αὐτὸν, βουλόμενοι
φιλοσόφοις ὑπ' αὐτῷ συσαθῆ-
ναι, κἀκεῖνος ἀπῆγεν αὐτούς· ὕ-
τως ἐνείχετο παροῤῥωμένος. Ὥσε
κἂν περὶ θεωρήματός τινος ἐμ-
πέσῃ λόγος ἐν ἰδιώταις, σιώπα
τὸ πολύ· μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος
εὐθὺς ἐξεμέσαι ἃ οὐκ ἔπεψας.
κἀ, ὅταν εἴπῃ σοι τὶς ὅτι οὐδὲν οἶ-
σθα, κἀ σὺ μὴ δηχθῇς, τότ' ἴσθι
ὅτι ἤρξω τοῦ ἔργου· ἐπεὶ καὶ τὰ
πρόβατα, οὐ τὸν χόρτον ἐξεμέ-
σαντα, τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει

πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ, τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει καὶ γάλα· καὶ σὺ τοίνυν μὴ τὰ θεωρήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν πεφθέντων τὰ ἔργα.

μζ'. ΟΤΑΝ εὐτελῶς ἡρμοσμένος ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ· μηδ', ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πάσης ἀφορμῆς, λέγε ὅτι ὕδωρ πίνω· ἀλλ' ἐννόει πρῶτον πόσῳ λιτότεροι ἡμῶν εἰσιν οἱ πτωχοί, καὶ πόσῳ καρτερικώτεροι. Κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον καὶ καρτερίαν θέλῃς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω· μὴ τοὺς

ἀνδριάντας περιλάμβανε· ἀλλὰ, διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχρὸν ὕδατος, καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς.

μή. ἰδιωτου σάσις καὶ χαρακτήρ· ὑδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔξω. Φιλοσόφου σάσις καὶ χαρακτήρ· πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ. Σημεῖα προκόπτοντος· ὐδένα ψέγει, ὐδένα ἐπαινεῖ, ὐδένα μέμφεται, ὐδενὶ ἐγκαλεῖ, ὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὡς ὄντος τινὸς, ἢ εἰδότος τι· ὅταν ἐμποδισθῇ τι, ἢ κωλυθῇ, ἑαυτῷ ἐγκαλεῖ· κἂν

τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος, αὐτὸς, παρ' ἑαυτῷ· κἂν ψέγῃ, ἀπολογεῖται· περίεισι δὲ καθάπερ οἱ ἄρρωστοι, εὐλαβούμενός τι κινῆσαι τῶν καθισαμένων, πρὶν πῆξιν λαβεῖν· ὄρεξιν ἅπασαν ἦρχεν ἀφ' ἑαυτοῦ· τὴν δ' ἔκκλισιν εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν μετατέθεικεν· ὁρμῇ πρὸς ἅπαντα ἀνειμένῃ χρῆται· ἂν ἠλίθιος ἢ ἀμαθὴς δοκῇ, ὃ πεφρόντικεν· ἑνί, τε, λόγῳ, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάσσει, κἠπίβουλον.

μθ'. ΟΤΑΝ τις, ἐπὶ τῷ νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ Χρυ-

σίππε, σεμνύνηται, λέγε αὐτὸς πρὸς σαυτὸν, ὅτι, εἰ μὴ Χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν ὅλως ἐφ' ᾧ σεμνύνηται. Ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; Καταμαθεῖν τὴν Φύσιν, καὶ ταύτῃ ἕπεσθαι. Ζητῶ οὖν, τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος; καὶ, ἀκούσας ὅτι Χρύσιππος, ἔρχομαι πρὸς αὐτόν· ἀλλ' οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα· ζητῶ οὖν τὸν ἐξηγούμενον· καὶ μέχρι τούτων ἄπω σεμνὸν οὐδέν· ὅταν δὲ εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις· τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν. Ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖσθαι θαυμάσω, τί

ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δή, ὅτι, ἀντὶ Ὁμήρου, Χρύσιππον ἐξηγούμενος. Μᾶλλον ἄν, ὅταν τις εἴπῃ μοι ἐπανάγνωθί μοι Χρύσιππον, ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις.

ν'. Ὅσα προτίθεμαι, τούτοις, ὡς νόμοις, ὡς ἀσεβήσων, ἂν παραβῇς τι τούτων, ἔμμενε. Ὅ,τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκέτ' ἔστιν. Εἰς ποῖον ἄν ἔτι χρόνον ἀναβάλῃ τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦν-

τα λόγον; Παρείληφας τὰ θεωρήματα, οἷς ἔδει σε συμβάλλειν· καὶ συμβέβληκας; Ποῖον οὖν ἔτι διδάσκαλον προσδοκᾷς, ἵνα εἰς ἐκεῖνον ὑπερθῇς τὴν ἐπανόρθωσιν ποιῆσαι τὴν σεαυτοῦ; Οὐκ ἔτι εἰ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνὴρ ἤδη τέλειος. Ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν καὶ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Ἤδη οὖν ἄξιόσον σεαυτὸν βιῶν ὡς

τέλειον, καὶ προκόπτοντα· καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος· κἂν ἐπίπονόν τι ἢ ἡδύ, ἢ ἔνδοξον ἢ ἄδοξον προσάγηται, μέμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ ἤδη πάρεστι τὰ Ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι καὶ ὅτι, παρὰ μίαν ἥτταν καὶ ἔνδοσιν, ἢ ἀπόλλυταί προκοπὴ, ἢ σώζεται. Σωκράτης ἅπερ ἐπετέλεσθη, ἐπὶ πάντων προάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων ἢ τῷ λόγῳ· σὺ δὲ, εἰ καὶ μήπω εἶ Σωκράτης, ὡς Σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιῶν.

ναί. ὁ πρῶτος καὶ ἀναγκαιότατος τόπος, ἐστὶν, ἐν φιλοσοφίᾳ, ὁ

τῆς χρήσεως τῶν θεωρημάτων· οἷον, ὁ τὸ μὴ ψεύδεσθαι· ὁ δεύτερος, ὁ τῶν ἀποδείξεων· οἷον, πόθεν ὅτι δεῖ ψεύδεσθαι· τρίτος, ὁ αὐτῶν τούτων βεβαιωτικὸς καὶ διαρθρωτικός· οἷον, πόθεν ὅτι τοῦτο ἀπόδειξις· τί γάρ ἐστιν ἀπόδειξις; τί ἀκολουθία; τί μάχη; τί ἀληθές; τί ψεῦδος; ἐκεῖν ὁ μὲν τρίτος τόπος ἀναγκαῖος διὰ τὸν δεύτερον, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τὸν πρῶτον; ὁ δὲ ἀναγκαιότατος, καὶ ὅπου ἀναπαύεσθαι δεῖ, ὁ πρῶτος· ἡμεῖς δὲ ἐμπαλιν ποιοῦμεν· ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τόπῳ διατρίβομεν, καὶ περὶ ἐκείνου ἐστὶν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή· τοῦ δὲ πρώτου

παντελῶς ἀμελῶμεν· τοιγαρῦν ψευδόμεθα μέν· πῶς δὲ ἀποδείκνυται ὅτι ὐ δεῖ ψεύδεσθαι, πρόχειρον ἔχομεν.

νβ'. ΕΠΙ παντὸς πρόχειρα ἐκτέον ταῦτα·

"Ἄγε δέ μ', ὦ Ζεῦ, κ᾽ σύ γ' ἡ Πεπρωμένη,
"Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμι διατεταγμένος·
"Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. Ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, ὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
"Ὅστις δ' ἀνάγκῃ συγκεχώρηκεν καλῶς,
Σοφὸς παρ' ἡμῖν, κ᾽ τὰ θεῖ' ἐπίσταται."

Ἀλλὰ κ᾽ τὸ τρίτον· "Ὦ Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς Θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω· ἐμὲ δὲ Ἄνυτος κ᾽ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ ὔ."

ΤΕΛΟΣ.

EPICTETI

ENCHIRIDION.

1 RERUM aliae quidem in noſtra poteſtate ſunt, aliae vero in noſtra poteſtate non ſunt. In noſtra ſunt poteſtate, opinio, impetus, appetitio, averſatio, atque uno verbo, quaecunque noſtra ſunt opera: in noſtra poteſtate non ſunt, corpus, poſſeſſio, gloria, magiſtratus, atque, uno verbo, quaecunque noſtra non ſunt opera. Ac ea quidem quae in noſtra ſunt poteſtate natura ſunt libera, quae prohiberi et impediri nequeant: quae vero in noſtra non ſunt poteſtate, imbecilla, ſerva, quae prohiberi poſſint, aliena. Memento igitur, ſi, quae natura ſerva ſunt, libera putaris; et, aliena quae ſunt, propria; fore ut impediaris, lugeas, perturberis, deos homineſque incuſes: ſin id quod tuum eſt, ſolum, tuum eſſe putaris; et quod alienum, uti revera eſt, alienum; nemo te coget unquam, nemo prohibe-

bit, non incuſabis quenquam, nec culpabis, nihil ages invitus, nemo te laedet, inimicum non habebis; neque enim noxium quid patieris. Cum itaque tanta expetas, memento non oportere mediocriter commotum ea attingere; ſed alia omnino mittere, alia in praeſens differre. Si autem et iſta expetas, et magiſtratum gerere, et dives eſſe; fortaſſe neque haec ipſa conſequere, quippe qui priora iſta quoque expetas: illa certe nullo modo conſequeris, quibus ſolis felicitas ac libertas comparatur. ſtatim igitur omni aſpero viſo reſponſare ſtude, ac dicere, viſum es, ac nullo modo id quod eſſe videris: deinde explora illud atque examina, iis, quas habes, regulis; hac autem prima regula vel maxime, utrum circa ea verſetur quae in noſtra poteſtate ſunt, aut quae in noſtra poteſtate non ſunt. Quod ſi circa aliquod eorum verſetur, quae in noſtra poteſtate non ſunt, promptum hoc eſto, nihil ad te.

2 APPETITIONIS eam eſſe pollicitatio-

nem memento, fore ut conſequaris quod appetas; averſationis autem pollicitationem, fore ut in id non incidas quod averſeris; et quidem eum, quem appetitio fruſtratur, infortunatum eſſe; qui vero in id incidit quod averſetur, calamitoſum. Si itaque ea ſola averſere, quae eorum naturae, quae in tua poteſtate ſunt, repugnant; in eorum, quae averſeris, nihil incides: at ſi morbum averſeris, aut mortem, aut paupertatem, eris calamitoſus. Aufer igitur averſationem ab omnibus quae in noſtra poteſtate non ſunt, eamque transfer ad ea quae naturae eorum, quae in noſtra ſunt poteſtate, adverſantur: appetitionem vero prorſus in praeſens tolle. Nam ſi quicquam eorum, quae in noſtra non ſunt poteſtate, appetas, infortunatum te eſſe neceſſe eſt: ex iis autem, quae in noſtra poteſtate ſunt, nihil, quod honeſte appetas, adhuc tibi adeſt. At impetu ſolo et declinatione utere; verum leviter, et cum exceptione, et remiſſe.

3 Singulis in rebus, quae vel animum

oblectant, vel uſui inſerviunt, vel diliguntur, memento verbis ſubjicere, cujuſmodi ſint; a minutiſſimis exorſus: ſi ollam diligas, dic te ollam diligere: nam ea confracta non perturbaberis: ſi puellum tuum oſculere, aut uxorem, ſubde te hominem oſculari: nam eo mortuo non perturbaberis.

4 Opus aliquod aggreſſurus, ipſe tibi in memoriam revoca, cujuſmodi ſit illud opus. Si lavatum abieris, ea tibi proponito quae fiunt in balneo; alios perfundi, alios loco pelli, alios convicia facere, alios furari: atque ita tutius rem aggredieris, ſi haec verba ſubdas, lavare ſtatim volo, meamque voluntatem naturae congruentem ſervare. Et ſimiliter in ſingulis operibus. Sic enim, ſi quid inter lavandum impedimenti accidat, promptum erit, non hoc volebam tantum, ſed et voluntatem meam naturae conſentaneam ſervare: non ſervabo autem, ſi ea quae fiunt aegre tulero.

5 Perturbant homines non res ipſae, ſed de rebus decreta. Verbi cauſa, mors nihil terribile eſt, alioquin et Socra-

ti ita visum esset: sed decretum de morte, esse aliquid terribile, hoc est illud terribile. Cum itaque impedimur, aut perturbamur, aut tristamur, nunquam alium incusemus, sed nos ipsos, hoc est, nostra decreta. Alios incusare, ob quae sibi male est, hominis est ineruditi: ejus qui erudiri coepit, seipsum: eruditi, neque alios, neque seipsum.

6 Ob nullam alienam efferaris praestantiam. Si equus, sese efferens, diceret, pulcher sum; ferendum id esset: tu vero cum dicis, superbia elatus, pulchrum equum habeo; scito te ob pulchrum equum superbire. Quid igitur tuum est? usus visorum: quapropter, cum in usu visorum secundum naturam es affectus, tum vero te efferes: tum enim tuo aliquo bono superbies.

7 Quemadmodum in navigando, ubi stationem navis nacta est, si aquatum exieris, fit obiter quidem ut cochleolam colligas aut bulbulum; animo autem in navigium intento esse oportet, et continen-

ter reſpicere, an gubernator vocet; et tum illa omnia relinquere oportet, ne vinctus, ad inſtar ovium, in navem conjiciaris: ſic quoque in vita, ſi, pro bulbo et cochleola, uxorcula et puellus detur, nihil prohibebit: cum autem gubernator vocarit, curre ad navim, relictis illis omnibus, nihil reſpiciendo: quod ſi ſenex ſis, cave unquam longius a nave recedas, ne quando vocatus deficias.

8 Ne quaeras ea quae fiunt fieri ut vis; ſed fieri velis quae fiunt ut fiunt; et tranquillo vitae curſu uteris.

9 Morbus, corporis eſt impedimentum; voluntatis non item, niſi ipſa velit. Claudicatio, cruris eſt impedimentum; voluntatis non item. Atque hoc ſingulis quae incidunt rebus ſubjice: illas enim alterius cujuſdam impedimentum invenies; tui vero nequaquam.

10 Quicquid inciderit, memento, ad te converſus, inquirere, quam facultatem ad illius uſum habeas. Si quem formoſum formoſamve videris, facultatem ad haec

invenies continentiam. Si labor objectus fuerit, tolerantiam invenies: ſi convicium, patientiam. Atque ſic adſuetum non te abripient ſecum viſa.

11 NUNQUAM, de aliqua re, te perdidiſſe dicas, ſed reddidiſſe. Filiolus obiit? redditus eſt. Uxor obiit? reddita eſt. Praedium eſt ereptum? ergo et hoc redditum. At improbus eſt qui eripuit. Quid id tua refert, per quem is qui dederit repetierit? quamdiu autem habere dederit, tanquam alienae rei ipſius curam habeto; ut hoſpitii viatores.

12 SI PROFICERE velis, hujuſmodi cogitationes miſſas facito: ſi mea neglexero, non erit unde vivam: niſi puerum caſtigaro, malus erit: ſatius enim eſt fame emori, moeroris ac metus expertem, quam, copiis omnium rerum abundantem, animo vivere perturbato: ſatius quoque eſt, puerum eſſe malum, quam te infelicem. A parvis igitur auſpicare. Effunditur parum quod habes olei? villum ſurripitur? ſubjice tibi, tanti vaenit perturbationum

vacuitas, tanti tranquillitas; gratis vero nihil acquiritur. Cum autem puerum vocas, cogita posse ipsum non audire; et, si audierit, nihil eorum agere quae velis. At non ei tam bene est, (tibi vero omnino bene,) ut ipse efficiat, te non perturbari.

13 Si proficere vis, perfer si, ob externas res, amens ac fatuus videaris. Nihil velis videri scire. Et si quibus esse aliquis videare, ipse tibi diffidito: scito enim, non facile esse et voluntatem suam, naturae consentaneam, servare, et res externas; sed omnino necesse esse, ut, qui alterum curet, alterum negligat.

14 Si velis liberos tuos, et uxorem, et amicos, semper vivere, stultus es: nam, quae in tua potestate non sunt, ea in potestate tua esse vis, et aliena esse tua. Sic quoque, si puerum peccare non vis, fatuus es: vis enim vitium non esse vitium, sed aliud quidpiam. Si autem velis, appetens aliquid, eo non excidere, hoc potes. Quod potes igitur, hoc exerce. Cujusque

dominus is eſt, qui ea quae ipſe vult, aut non vult, poteſtatem habet vel conferendi vel auferendi. Quiſquis igitur liber eſſe vult, nec velit quidquam, nec fugiat, ex iis quae in aliorum ſunt poteſtate: alioquin, ſervire neceſſe eſt.

15 Memento oportere te, tanquam in convivio, verſari. Aliquid quod circumfertur ad te devenit? Porrecta manu modeſte percipe. Praeterit? Ne detineas. Nondum venit? Ne longe appetitionem extendito; ſed expecta, donec ad te venerit. Sic erga liberos te gere, ſic erga uxorem, ſic erga magiſtratus, ſic erga divitias; et aliquando eris dignus deorum conviva. Quod ſi etiam propoſita tibi non acceperis, ſed deſpexeris, non modo conviva deorum, ſed et collega eris: ſic enim cum facerent Diogenes et Heraclitus, atque his ſimiles, merito et divini erant, et dicebantur.

16 Cum ejulantem aliquem videris in luctu, ſive peregre profecto filio ſive mortuo, ſeu rebus amiſſis, cave ne te viſum

una abripiat, cum in malis ille ſit externis: ſed ſtatim apud te diſtingue, et in promptu eſto dicere; non hunc torquet id quod accidit; quippe alium non torquet; ſed quod de eo eſt decretum. Ne tamen pigeat ſermone tenus illi teipſum accommodare, atque adeo, ſi res ita tulerit, ſimul ingemiſcere. Cave vero, ne etiam intrinſecus gemas.

17 MEMENTO te actorem eſſe, cujuſcunque magiſter velit, fabulae; ſi brevis, brevis; ſi longa, longae: ſi pauperem agere te velit; ut et hanc perſonam ingenioſe agas; ſi claudum, ſi magiſtratum, ſi plebeium. Hoc enim tuum eſt, datam perſonam bene agere; eam autem eligere, alterius.

18 CORVUS cum inauſpicatum crocitarit, ne te viſum una abripiat; ſed ſtatim apud te diſtingue, et dic, nihil mihi iſtorum portenditur, ſed aut corpuſculo meo, aut reculae meae, aut gloriolae meae, aut liberis, aut uxori: mihi autem fauſta omnia portenduntur, ſi ego voluero: quic-

quid enim iſtorum evenerit, in mea eſt poteſtate, ut ex iis fructum capiam.

19 Invictus eſſe potes, ſi in nullum certamen deſcendas, quo in tua poteſtate non eſt vincere. Vide igitur, ne, ſi quem honore, aut potentia evectum, aut alioqui florentem videris, illum beatum praedices, a viſo una abreptus. Si enim in iis, quae in noſtra poteſtate ſunt, ſubſtantia boni eſt; nec invidia, nec aemulatio locum habebit. Tu vero ipſe non imperator, non praefectus, aut conſul eſſe voles, ſed liber: unica autem via ea ducit, contemptus eorum quae in noſtra poteſtate non ſunt.

20 Memento, non eum qui convicietur aut verberet, injuriam facere; ſed quod de his eſt decretum, tanquam injuriam facientibus. Cum igitur te aliquis irritarit, ab opinione tua te irritatum eſſe ſcito. Quapropter, in primis, tenta, ne a viſo una abripiaris: nam, ſi ſemel tempus et moram nactus fueris, facilius ipſe tibi imperabis.

21 MORS, et exilium, et omnia quae terribilia videantur, ob oculos tibi quotidie verſentur: maxime vero omnium mors: neque quidquam unquam humile cogitabis, neque quidquam nimis cupies.

22 SI PHILOSOPHIAE te amor tenet, ſtatim accingere tanquam ridiculus futurus, tanquam multi te naſo ſuſpenſuri ſint, ac dicturi, repente philoſophus nobis rediit: et, unde hoc nobis ſupercilium? Tu vero ſupercilium ne habeto; ſed quae tibi optima videntur, ita retine, tanquam qui a Deo in hunc ordinem ſis collocatus. Memento autem, ſi in iiſdem permanſeris, eos qui te antea deridebant, poſtea te admiraturos; at duplo majori riſu te exceptum iri, ſi illis vincaris.

23 SI QUANDO ad externa te converti acciderit, ut alicui placere velis; ſcito te vitae inſtitutum perdidiſſe. Quare, in omnibus rebus, illud tibi ſatis ſit, te eſſe philoſophum: quod ſi etiam alicui philoſophus eſſe videri velis, tibi ipſi videre; et ſatis erit.

24 HAE te cogitationes ne adfligant,

ignobilis ego vivam, et nullius exiſtimationis uſquam: ſi enim ignobilitas malum eſt, non potes in malo eſſe per alium, non magis quam in turpi. Nunquid ergo tuum eſt opus magiſtratum conſequi? aut convivio accipi? Minime. Quomodo ergo etiam ignobilitas hoc cenſeri poteſt? Quomodo etiam nullius exiſtimationis eris uſquam, quem in iis ſolis, quae in tua poteſtate ſunt, aliquem eſſe oportet, in quibus tibi quantivis eſſe pretii licet? At amici ſine auxilio mihi relinquentur. Quid vocas, ſine auxilio? Non argentum abs te habituri ſunt; nec eos in Romanam civitatem adſcribes. Et quis tibi dixit haec ex iis eſſe quae in noſtra ſunt poteſtate; ac non potius aliena opera? Quis autem alii dare poteſt quae ipſe non habet? Compara igitur, aiunt, ut et nos habeamus. Si poſſim comparare, conſervata verecundia, fide, et magnanimitate, monſtrate viam, et comparabo: ſin id a me poſtuletis, ut meamet ego bona perdam, quò vos, quae bona non ſunt, acquiratis; vi-

dete vos ipſi, quomodo iniqui ſitis et deſipientes. Utrum autem mavultis? pecuniamve, an amicum fidum et verecundum? In hoc ergo potius mihi opitulamini; non autem ea, quibus perdam iſtud, me agere poſtulate. At patria, inquit, quantum in mea poteſtate ſitum eſt, auxilio carebit. Rurſus, quod tu iſtud vocas auxilium? Porticus per te non habebit, nec balnea? Et quid hoc ad te? Neque enim calceos habet per fabrum ferrarium, neque arma per ſutorem. Satis vero fuerit, ſuo quemque fungi munere. At ſi quem alium ei civem parares, fidum et verecundum, nihilne illam juvares? Ita vero. Proinde ne tu quidem patriae fueris inutilis. Quem locum igitur, inquit, in civitate tenebo? Quemcunque poſſis, ſimul fidum te, ac verecundum ſervans. Quod ſi, dum illi prodeſſe vis, haec perdas, quam illi utilitatem afferes, qui impudens et infidus evaſeris?

25 Est tibi praelatus aliquis in convivio, aut ſalutatione, aut in adſumtione

ad consilium? Si quidem haec bona sunt, gratulari debes illi, cui ea contigerint: sin mala, ne doleas te illa non adeptum: memento autem, haud posse te, non eadem facientem, ad consequenda illa quae in nostra potestate non sunt, aequalia mereri. Quomodo vero tantundem habere potest, qui fores alicujus non frequentat, quantum qui frequentat? qui non deducit, quantum qui deducit? qui non laudat, quantum qui laudat? Injustus igitur eris et inexplebilis, si, non numerato eo pretio quo illa vaeneunt, gratis illa accipere velis. At quanti vaeneunt lactucae? Obolo fortasse. Si quis igitur, dato obolo, lactucas acceperit; tu autem, pretio non numerato, non acceperis; haud minus eo qui accepit te habere putes: ut enim ille lactucas habet, sic tu obolum quem non dedisti. Ad eundem modum et hic se res habet. Ad convivium alicujus non es vocatus? neque enim dedisti quanti coena vaenit: atqui laude eam vendit, ministerio vendit. Da igitur pretium, si e re tua

eſt, quanti vaenit. Quod ſi nec illa vis praeſtare, et haec accipere; inexplebilis es et ſtolidus. Nihil igitur coenae vice habes? imo habes; quod non laudâris quem nolebas; quod in ingreſſu ejus inſolentiam non tolerâris.

26 NATURAE conſilium ex iis rebus, de quibus nulla inter nos controverſia eſt, cognoſci poteſt. Exempli gratia; ſi vicini puer poculum aut aliud quid fregerit, promptum ſtatim eſt dicere, ex iis hoc eſt quae fiunt. Scito igitur, cum et tuum fractum fuerit, talem te eſſe oportere, qualis eras cum alterius frangeretur. Sic illa ad majora transfer. Alterius obiit filius, aut uxor? Nemo eſt, quin dicat, humanum eſt. At, cum ſuus cujuſque obiit, ſtatim, hei mihi, me miſerum! Meminiſſe autem oportebat quomodo affecti ſimus, cum de aliis idem audimus.

27 QUEMADMODUM aberrandi cauſa ſcopus non ponitur; ſic nec mali natura in mundo exiſtit.

20 SIQUIDEM corpus tuum aliquis ob-

vio cuique concederet, indignareris: at, quod mentem tuam cuivis concedis, ut, cum convitiatur tibi, haec turbetur, ac confundatur, non te hac de cauſa pudet?

29 CUJUSQUE operis antecedentia ſpecta, et conſequentia; et ſic illud aggredere. Alioqui, alacriter primum accedes, nihil de iis cogitans quae conſequentur: poſtea vero, ubi turpia quaedam apparuerint, deſiſtes. Vis Olympia vincere? Et ego, per deos: quippe praeclarum eſt. Sed conſidera antecedentia et conſequentia; et ſic opus aggredere. Oportet te ordine omnia agere, coactum edere, abſtinere cupediis, ex neceſſitate exerceri, conſtituta hora, in aeſtu, in frigore; frigidam non bibere, non vinum ut libuerit: ad ſummam, magiſtro, tanquam medico, teipſum tradere oportet; deinde in certamen prodire; aliquando vero manum laxare, diſtorquere malleolum, multum pulveris deglutire; aliquando flagris caedi, et poſt haec omnia vinci. His omnibus conſideratis, ſi adhuc velis, ad athletas te confer; ſin mi-

nus, puerorum inſtar circumageris, qui nunc luctatores ludunt, nunc tibicines, nunc gladiatores; deinde tuba canunt, mox tragoedum agunt: ſic quoque tu, nunc athleta es, mox gladiator; nunc orator, deinde philoſophus; toto autem animo nihil; ſed, tanquam ſimius, quodcunque videris, imitaris, aliudque ex alio tibi placet: nec enim cum conſideratione ad aliquid veniſti, nec ut qui animo id perluſtrarit; ſed temere et ex frigida cupiditate. Sic quidam, cum philoſophum viderunt, et aliquem ita differentem audiverunt, ut Euphrates differit; enim vero quis ita differere poteſt ut ille? volunt et ipſi philoſophari Homo, primum conſidera, cujuſmodi ſit res: deinde et naturam tuam inſpice, num ferre poſſis. Quinquertio eſſe vis, aut luctator? Aſpice brachia tua et femora; lumbos conſidera: alius enim ad aliud natura comparatus eſt. Putaſne, te haec facientem eodem modo poſſe edere, eodem modo bibere, ſimiliter faſtidire? Vigilare oportet, laborare, a familiaribus diſcedere, a ſervulo

contemni; ubique inferiorem esse; in honore, in magistratu, in judicio, in omni negotiolo. Haec considera, num etiam pro his perturbationum vacuitatem, libertatem, tranquillitatem, permutare velis. Quod si nolis, vide ne, puerorum instar, nunc philosophus, deinde publicanus, postea orator, denique Caesaris procurator fias. Haec inter se non consonant. Unum te hominem, aut bonum, aut malum, esse oportet. Aut principalem tui partem te excolere oportet, aut externa; aut circa interiora occupari, aut circa exteriora; hoc est, aut philosophi locum tueri, aut plebeii.

30 Officia, in universum, relationibus mensurantur. Pater est? Dictatur curam ipsius esse agendam, cedendum ei in omnibus, ferendum esse si convitietur, aut verberet. At pater malus est? Nunquid igitur bonum patrem natura tibi proprium dicavit? Non; sed patrem. Frater injurius est? Serva igitur quam relationem ad ipsum obtines, nec specta quid ille faciat, sed, quid tibi facturo, propositum tuum, se-

cundum naturam, adfectum erit: te quippe alius non laedet, nisi tu velis: tunc autem laesus eris, cum te laedi putaris. Sic igitur a vicino, a cive, ab imperatore, officium invenies, si relationes considerare adsueveris.

31 PIETATIS erga deos id praecipuum esse scito, rectas de illis opiniones habere, tanquam qui existant, et universa bene ac juste administrent; et ad hoc te ordinatum esse, ut illis pareas, et cedas in omnibus quae fiant, eaque voluntarius sequaris, ut quae optimo consilio perficiantur: sic enim nec culpabis unquam deos, nec incusabis, quasi neglectus: quod quidem aliter fieri nequit, quam, si ab iis desistas quae in nostra potestate non sunt, et in iis solis quae sunt in nostra potestate bonum ac malum ponas: adeo ut, si quid illorum bonum aut malum opineris, omnino necesse sit, cum iis excideris quae velis, et in ea quae nolis incideris, te culpare et odisse auctores: ad hoc enim natura comparatum est omne animal, ut quae nocentia videantur, eorumque causas, fugiat et

averſetur; illa autem quae proſunt, eorumque cauſas, perſequatur et admiretur. Quare fieri nequit, ut, qui ſe laedi putet, eo quod laedere videtur gaudeat: ſicut nec ipſo detrimento gaudere ullo modo poſſumus. Hinc quoque patri filius convitiatur, cum his quae bona eſſe videntur filium non impertit: et Polynicen atque Eteoclem hoſtili animo hoc inter ſe diffidere fecit, quod tyrannidem bonum eſſe putarent. Propter hoc agricola deos execratur, propter hoc nauta, propter hoc mercator, propter hoc qui uxores et liberos amiſerunt: ubi enim utilitas, ibi et pietas: quamobrem, qui id dat operam, ut ſic et appetat et averſetur, quemadmodum decet; is, eadem opera, et pietati dat operam: libare autem, et ſacrificare, et primitias offerre, ſecundum patrios ritus, omnibus convenit, pure et non ſordide, nec negligenter, nec parce, nec ſupra facultates.

32 Cum ad vatem accedis, memento ignorare te quem eventum res habitura

sit; venire autem, ut, ex vate, hoc audias: quale vero id esset, utique, cum venires, sciebas, siquidem philosophus fueris: si enim aliquid ex iis sit quae in nostra potestate non sunt, necesse omnino est neque bonum id esse neque malum. Ad vatem igitur appetitionem aut aversationem ne adferas; alioqui tremens eum accedes: sed, cum certo noris quicquid eventurum indifferens esse, et nihil ad te attinere; eo enim bene uti licebit, neque hoc quisquam prohibebit. Idcirco confidens ad deos, tanquam consiliarios, adi: caeterum, ubi aliquid consultum fuerit, memento quos consiliarios adsumseris, et quibus inobediens futurus sis, si non parueris: sic autem, vatem consulturus, accidito, quemadmodum voluit Socrates; iis scilicet de rebus, quarum tota consideratio ad eventum refertur, et in quibus nec ex ratione, nec ex arte, suppetunt occasiones ad id quod propositum est considerandum. Quare, quando una cum amico, aut patria, periculum subeundum, vates non est consulendus num pericu-

lum una ſubeundum: nam, ſi tibi vates dixerit infauſta fuiſſe ſacra, conſtat aut mortem ſignificari, aut membri alicujus truncationem, aut exilium: ſed tamen ratio eligit, etiamſi et haec eventura ſint, amico opitulari, et cum patria diſcrimen adire. Quamobrem majori attendito vati, Pythio, qui eum e templo ejecit qui amico, cum interficeretur, opem non tulerat.

33 PRAESCRIBE jam tibi figuram aliquam, et formam, quam, et ipſe tecum ſolus, et in congreſſibus hominum, obſerves.

Et quidem ſilentium tene plurimum; aut neceſſaria loquere, et paucis: raro autem, occaſione quandoque advocante, ad dicendum aliquid veniemus; ſed non de quibuſvis rebus, non de gladiatoribus, non de ludis Circenſibus, non de athletis, non de cibis aut potionibus; quae vulgo in ſermonem veniunt: maxime autem nihil de hominibus vituperemus aut laudemus, aut inter ſe comparemus. Si igitur poſſis, familiarium tuorum ſermones, tuis ſermonibus eo quo decet traducito: quod ſi ab extraneis circumventus fueris, taceto.

Risus nec sit multus, nec ob multa, nec effusus.

Jusjurandum recusa, si fieri potest, omnino: sin minus, quantum res ferant.

Convivia extranea et vulgaria respue: quod si quando tempus incidat, attentio tibi excitetur, ne in vulgarem statum prolabaris: scias enim, si socius pollutus fuerit, etiam conversantem cum eo pollui necesse esse, quamvis hic purus fuerit.

Ea quae ad corpus attinent ad nudum usum adsume: ut cibos, potum, vestitum, domum, familiam: id autem, omne, quod ad ostentationem, aut delicias pertinet, circumscribe.

A re venerea, quantum fieri potest, ante nuptias purus esto: sin attigeris, ea legitime utendum. Ne tamen iniquus sis iis qui illa utuntur, neque eos redarguas: nec passim jactes, te ea non uti.

Si quis tibi nunciet, hic tibi maledicit; ne refuta quae dicta sunt; sed responde, ignorabat enim caetera quae mihi adsunt vitia; alioqui non sola haec dixisset.

In theatra saepe prodire, non necesse

eſt: quod ſi quando incidat tempus, nulli favere videaris praeterquam tibi ipſi; hoc eſt, velis fieri ſola ea quae fiunt, et vincere ſolum qui vincit: ſic enim non impedieris: adclamatione autem et riſu ſuper aliqua re, aut diuturniore commotione, penitus abſtineto. Et, poſtquam diſceſſiſti, multa, de iis quae facta ſunt, ne differas, quae ad tui correctionem non conducunt: ex eo enim adparet, admirationi tibi fuiſſe ſpectaculum.

Ad recitationes aliquorum ne accede, nec facile prodi: quod ſi prodeas, gravitatem ac conſtantiam ſerva; ac ſimul vide ne cui ſis moleſtus.

Conventurus aliquem, eorum maxime qui eminere videntur, ipſe tibi proponito, quid in hoc feciſſet Socrates, aut Zeno: nec, incertus, haerebis, quomodo convenienter eo quod inciderit utaris.

Cum aliquem magnatum adieris, propone tibi, fieri poſſe ut intus eum non invenias, ut excludaris, ut fores tibi non aperiantur, ut nullam tui rationem habeat: quod ſi, cum his, venire tui ſit of-

ficii, fer ea quae fiunt, neque ipse unquam tecum dicas, non fuisse tanti: hoc quippe plebeium est, et hominis ad externa abjecti.

In congressibus, absit ut quaedam tuorum operum aut periculorum, frequenter et immodice, memineris: non enim, quemadmodum tibi periculorum tuorum meminisse jucundum est; ita et aliis jucundum est ea quae tibi acciderint audire. Absit illud etiam, ut risum moveas: lubricus enim modus est quo in plebeiam consuetudinem labaris; et simul potest proximorum, erga te, verecundiam remittere: periculosum quoque est, ad sermonis obscoenitatem progredi. Cum igitur hujusmodi aliquid acciderit, si quidem tempestivum sit, increpa eum qui in obscoenitatem progressus est: quod si non possis, at, conticendo, et erubescendo, et supercilium contrahendo, manifestum sit te sermonem istum moleste ferre.

34 Si voluptatis alicujus imaginem animo concipias, serva teipsum, ne ab ipsa una abripiaris: sed expectet te res ista, et

moram aliquam a te cape: deinde utriusque temporis memento, tum illius quo voluptate frueris, tum alterius, quo postquam fructus es, poenitentia deinde duceris, et ipse te increpabis: atque his oppone, quomodo, si abstinueris, gavisurus sis, et ipse te laudaturus: si vero tempus tibi visum fuerit opus adgrediendi, vide ne te vincant ejus blanditiae, et suavitates, et illecebrae: sed oppone, quanto satius sit conscire tibi hanc victoriam adepto.

35 Cum facis aliquid, quod faciendum judicasti, nunquam fugias conspici id faciens; etiamsi futurum est ut de eo secus vulgus judicet: nam, si non recte id facis, ipsum opus fuge: sin recte, quid eos metuis qui non recte reprehendunt?

36 Quemadmodum hoc, "Aut dies est, aut nox est:" in sejunctione magnam habet vim; in conjunctione autem prorsus nullam; sic etiam in convivio, majorem eligere partem, respectu corporis, magnopere valet; ad servandam autem in convivio communitatem, perperam valet. Cum igitur alicujus conviva es,

memento non modo appoſitorum erga corpus dignitatem ſpectare; ſed etiam, qualem oporteat dignitatem erga convivatorem ſervari.

37 Si, qua perſona ſupra vires ſuſcepta, indecore te in ea geſſiſti; etiam quam perſonam ſuſtinere potuiſſes omiſiſti.

38 Quemadmodum in ambulando caves ne clavum calces, pedemve diſtorqueas; ſic cave ne quoque principalem tui partem laedas: et, hoc ſi in quovis opere obſervaverimus, cautius opus adgrediemur.

39 Modus poſſeſſionis unicuique eſt corpus, ſicut pes calcei: ſi igitur in eo inſtiteris, modum ſervabis; ſin tranſieris, veluti per praeceps, poſtea, te ferri neceſſe eſt: quemadmodum et circa calceum uſu venit; ſi pedis modum tranſieris, ſit deauratus calceus, poſtea purpureus, deinde interpunctus: illius enim quod ſemel tranſierit modum nullus eſt terminus.

40 Mulieres, ſtatim a quatuordeci-

mo anno, a viris dominae vocantur. Proinde, cum vident nihil aliud ſibi adeſſe, niſi ut cum viris concumbant, ornare ſeſe incipiunt, et in hoc ſpes habere omnes: operae ergo pretium eſt ſtudere, ut ſentiant, non, ob aliud quidquam, honorem ſibi haberi, quam quod decorae videantur et verecundae in pudicitia.

41 Hebetis ingenii ſignum eſt corporis ſtudio immorari; ut exerceri diu, edere diu, potare diu, cacare diu, coire. Sed haec obiter facienda; circa mentem autem omnis tua ſit animadverſio.

42 Cum tibi quiſpiam malefecerit, aut maledixerit, memento illum, ſuo ſe officio fungi opinantem, facere aut dicere: non ergo fieri poteſt ut id ſequatur ille quod tibi videtur, ſed id quod ſibi: quare, ſi male hoc ipſi videtur, ipſe laeditur, qui et deceptus eſt: nam, verum conjunctum ſi quiſquam falſum opinetur, non conjunctim laeditur, ſed qui eſt deceptus. Si igitur ab his impetus tuus feratur, aequo animo conviciatorem feres: quare cuique rei verbis ſubjice, viſum eſt ipſi.

43 UNAQUAEQUE res duas habet ansas; unam, qua ferri potest; alteram, qua ferri non potest. Frater si injuriam fecerit; inde hanc rem ne prende, quod injuriam facit; haec enim ipsius ansa est qua ferri nequit: sed inde potius, quod frater est, quod tecum educatus; et prendes eam qua parte ferri possit.

44 HAE ratiocinationes non cohaerent, "Ego sum te ditior; ergo sum te melior:" "Ego sum facundior te; ergo sum te melior." At illae magis cohaerent; "Ego sum ditior te; mea igitur possessio, quam tua, melior est:" "Ego te facundior; mea igitur dictio, quam tua, melior:" tu vero nec possessio es, nec dictio.

45 LAVAT quis cito? Ne dicas, male; sed cito. Bibit quis multum vini? Ne dicas, male; sed multum: priusquam enim id decretum dijudicaris, unde nosti num male? Sic tibi non accidet ut alia quidem visa, quae comprehendi possint, comprehendas, alias autem adsentias.

46 NUSQUAM teipsum dic philosophum, nec loquere multum inter rudes de prae-

ceptis; sed fac quod praecepta docent. Velut, in convivio, ne dic quomodo edere oporteat; sed ede sicut oportet: memento enim sic quoque Socratem undecunque sustuliſſe ostentationem. Veniebant ad ipsum, qui philosophis ab ipso commendari vellent; atque ipse illos adduxit: sic contemni sustinebat. Quare, si apud rudes de praecepto aliquo sermo inciderit, maxima ex parte taceto: magnum quippe periculum ne statim quae non concoxeris evomas: et si quis tibi dixerit nihil te scire, nec tamen tu mordearis; tunc scito te opus inchoasse: quandoquidem et oves, non foenum evomentes, pastoribus monstrant quantum comederint: sed, pabulo intus concocto, lanas et lac proferunt: et tu igitur ne rudibus praecepta ostendito; sed, ab his concoctis, opera.

47 Cum frugaliter corpus curare didiciſti, ne ob id tibi placeas: nec, si aquam bibas, ex quavis occasione dic, aquam bibo: sed primum considera quanto nobis frugaliores sunt pauperes, quantoque

laborum tolerantiores. Quod ſi quando ad laborem et tolerantiam te exercere velis tibi ipſi, et non externis; ne ſtatuas amplectere: ſed, ſi quando vehementer ſitieris, frigidam hauſtam exſpuito, ac nemini dicito.

48 Plebeii ſtatus et nota eſt: numquam a ſeipſo utilitatem vel damnum expectat, ſed a rebus externis. Philoſophi ſtatus et nota eſt: omnem utilitatem et damnum a ſeipſo expectat. Signa proficientis ſunt: neminem vituperat; neminem laudat; de nemine queritur; neminem incuſat; nihil de ſeipſo dicit; ut qui aliquis ſit, et aliquid ſciat: cum in re quapiam impeditur, aut prohibetur, ſeipſum incuſat: et, ſi quis ipſum laudet, ridet laudantem, ipſe, ſecum; et, ſi vituperet, non ſe purgat: circumit autem, infirmorum inſtar, metuens ne quid eorum quae conſiſtunt moveat, priuſquam ſolidetur: appetitionem omnem a ſeipſo ſuſtulit; averſationem autem ad ea ſola tranſtulit quae, contra naturam exiſtentia, in noſtra ſunt poteſtate: impetu, ad

omnia, remisso utitur: num fatuus aut indoctus videatur, non curat: et, ut uno dicam verbo, tamquam hostem, seipsum observat, et tanquam insidiatorem.

49 Si quis, eo quod intelligat et explicare possit Chrysippi libros, glorietur, ipse tibi dic, nisi obscure scripsisset Chrysippus, nihil haberet ille quo gloriaretur. Ego vero quid volo? Naturam cognoscere, et hanc sequi. Quaero itaque quis sit ejus interpres. Et, cum audiero Chrysippum esse, eum convenio: at scripta non intelligo: quaero igitur enarratorem: atque hactenus quidem praeclari nihil: cum autem enarratorem invenero, reliquum est uti praeceptis: id quod solum praeclarum est. Sin ipsam enarrationem admiratus fuero, quid aliud nisi grammaticus philosophi loco evasi? eo duntaxat excepto, quod, pro Homero, Chrysippum enarro. Potius igitur, cum quis mihi dixerit praelege mihi Chrysippum; erubesco; cum facta nequeo similia verbis et consona ostendere.

50 QUAECUNQUE proponuntur, in his, velut legibus obſervandis, perſevera; tanquam impius futurus, ſi quid horum tranſgrediaris. Quodcunque autem de te quis dixerit, id ne cures: hoc enim non amplius tuum eſt. Quouſque igitur differes optimis teipſum dignari, et nullatenus rationem diſtinguentem violare? Accepiſti theoremata, ad quae te applicare debebas: iiſne te applicuiſti? Qualem igitur adhuc doctorem expectas, ut in ejus adventum tui correctionem inſtituere differas? Non amplius es adoleſcens, ſed vir jam perfectus. Si itaque neglexeris et ceſſaris, ac ſubinde morae moram, propoſito propoſitum, adjunxeris; et dies alios poſt alios conſtitueris, poſt quos tibi ipſe attenderis; non animadvertes nihil te profeciſſe, ſed hominem plebeium fore tam viventem quam morientem. Jam igitur hoc te dignare ut vivas tanquam perfectus, et proficiens: et, quodcunque tibi optimum videtur, pro lege tibi ſit, quam tranſgredi non liceat: ac, ſi laborioſum quid aut jucundum, glorioſum aut in-

glorium offeratur, memento nunc certamen obveniſſe; et jam adeſſe Olympia, nec differre licere: ac profectum, una clade ac remiſſione, vel perire, vel ſervari. Ita Socrates perfectus evaſit, cum in omnibus ſe promoveret, cum nulli alii rei niſi rationi auſcultaret: tu vero, etſi nondum es Socrates, ſic tamen, ut qui Socrates eſſe velis, debes vivere.

51 Primus et maxime neceſſarius in philoſophia locus eſt, de uſu theorematum: ut, non eſſe mentiendum: alter, demonſtrationum: ut, unde hoc, quod non ſit mentiendum: tertius locus, qui hos ipſos confirmat, et diſtinguit: ut, unde fiat ut hoc ſit demonſtratio: quidnam ſit demonſtratio? quid conſequentia? quid pugna? quid verum? quid falſum? quare tertius quidem locus neceſſarius eſt ob ſecundum; ſecundus autem ob primum: maxime vero neceſſarius, et in quo adquieſcere oportet, eſt primus: at nos contra facimus: in tertio enim loco immoramur; et circa illum omne ſtudium noſtrum occupatur: pri-

mum autem prorſus negligimus: idcirc
nos quidem mentimur: at, quomodo de
monſtretur non eſſe mentiendum, i
promptu habemus.

52 IN QUOVIS negotio haec in promptu
ſunt habenda:

" Duc me, O Jupiter, et tu Fatum,
" Quocunque a vobis ſum deſtinatus;
" Quippe qui impiger ſequar. Quod ſi noluero,
" Improbus factus, nihilominus ſequar.
" Quiſquis autem neceſſitati probe ſe accommodat,
" Sapiens apud nos habetur, et divina cognoſcit."

Sed et tertium: " O Crito, ſi diis ita
viſum fuerit, ita fiat: me vero Anytus
et Melitus occidere quidem poſſunt, at
laedere nequaquam."

FINIS.